

ÜLKEMİZ HAYVAN VE HAYVANSAL ÜRÜNLER DIŞALIM ve DIŞSATIMI

Tayfun ÖZKAYA

E.Ü. Ziraat Fakültesi

Türkiye ekonomisinde en önemli dar boğaz, özellikle son yıllarda ortaya çıkan dış ödemeler dengesizliğidir. Bu yazıda Türkiye hayvancılığı dışalım-satımı açısından incelenmiştir. Hayvancılık kesiminin ekonomiye yapacağı katkının en çoğa çıkarılması, zootekni ve veterinerlik dallarındaki bilimsel araştırmaların bu amaca göre yoğunlaştırılabilmesi, en uygun araştırma konularının seçimi; hayvancılığın dışalım-satımı içinde yerinin incelenmesi ile daha kolay ortaya çıkabilecektir.

Hayvan ve Hayvansal Ürünlerin Dış Ticaretimizdeki Yeri

Hayvan ve hayvansal ürünler (HHÜ) dış satım değeri (1970/75) ortalaması olarak, tüm dışsatımımız içinde % 7,57 paya sahiptir. HHÜ dışalım değerinin aynı dönemdeki tüm dışalım içindeki payı ise % 1,72 dir. Bu dönemde HHÜ dışsatımı tüm dışsatımdan daha hızlı artmış, HHÜ dışalımını ise tüm dışalımdan daha yavaş artmıştır. Net olarak hayvancılık kesimi dış ödemeler dengemize bir miktar olumlu katkıda bulunmuştur. Ancak 1970/75 ortalaması olarak Türkiye HHÜ dışsatımından kazandığı dövizin % 44,73 ünü gene HHÜ dışalımını için geri vermiştir.

Hayvan ve Hayvansal Ürünler Dışsatım ve Dışalım

Çizelge 1'de görüldüğü gibi dışsatımda en önemli maddeler; canlı büyük ve küçükbaş hayvanlar, deri ve köseleden yapılmış eşyalar ve giyim eşyaları ile küçükbaş hayvanların etleridir. Çizelge 2'de görüldüğü gibi HHÜ dışalımının çok büyük bir kısmını merinos yünü, süt ve süt mamülleri (bunun büyük bir kısmı tereyağıdır) ve yaş veya kuru deriler oluşturmaktadır.

Çizelge 1. TÜRKİYE'NİN HAYVAN VE HAYVANSAL ÜRÜNLER DIŞSATIMI

	1970	1975	1970 - 1975 Ortalaması (6 yıllık)		
	Miktar (1000 kg.)	Miktar (1000 kg.)	Miktar (1000 kg.)	Değer (1000 TL.)	Toplam değer = 100 ise
Büyük ve küçük baş hayvanlar (canlı)	495.174baş	474.633baş	515.236baş	343.458	31,19
Büyük baş hayvanların etleri	247	32	198	3.443	0,31
Küçükbaş hayvanların etleri	3.490	8.645	5.758	127.320	11,56
At, Eşek, Katır cinsi hayvanların etleri	41	2.977	2.536	23.357	2,12
Kümes hayvanlarının etleri	*	*	*	*	*
Diğer etler ve yenilen sakatat, bunların konserveleri	106	399	476	8.965	0,81
Tereyağ, Peynir ve Çökelek	147	—	438	6.051	0,55
Barsaklar	434	578	546	94.682	8,60
Diğer hayvansal maddeler	1.318	468	1.116	1.703	0,15
Deri, kösele	4.919	1.299	2.515	52.210	4,74
Deri ve Köseleden yapılmış eşyalar ve giyim eşyaları	290	1.595	849	332.254	30,18
Tiftik	2.022	2.667	2.266	91.435	8,30
Yün	—	—	3	131	0,01
Keçi Kılı	469	441	366	2.492	0,23
Merinos, yün, kıl ve kılından iplikler	15	3	64	5.464	0,50
Yünden ve ince, kaba kılılardan mensucat	198	26	151	8.053	0,73
T O P L A M	13.696	19.150	17.084	1.101.018	100

Çizelge 2. TÜRKİYE'NİN HAYVAN VE HAYVANSAL
ÜRÜNLER DİŞALIMI

	1970	1975	1970 - 1975 Ortalaması (6 yıllık)		
	Miktar (1000 kg.)	Miktar (1000 kg.)	Miktar (1000 kg.)	Değer (1000 TL.)	Toplam değer = 100 ise
Damızlık büyük ve küçük baş hayvanlar	1.888baş	4.757baş	1.830baş	17.156	3,89
Damızlık kümes hayvanları	89.548adet	259.485adet	202.987adet	4.710	1,07
Eti yenen diğer canlı hayvanlar	140baş	109baş	42baş	4	*
TOPLAM CANLI HAYVANLAR				21.870	4,96
Sığır eti ve diğer etler	431	—	82	452	0,10
Süt ve Süt Mamülleri	9.683	2.075	7.563	74.553	16,92
İç yağı, paça yağı, kemik yağı	8.351	21.450	8.942	49.636	11,26
Diğer hayvansal maddeler	10	187	41	4.416	1,00
Deriler (yaş ve kuru)	3.341	10.746	5.931	57.957	13,15
Diğer deriden ürünler	37	33	52	5.118	1,16
Merinos yünü	8.062	9.072	8.054	214.759	48,74
Tiftik	2	—	*	5	*
Her türlü hayvan kıl ve yünleri	70	848	213	11.757	2,67
İnce kıllardan iplik, yün iplikleri					
yün ve ince kıllardan mensucat	8	*	2	166	0,04
T O P L A M	29.995	44.411	30.880	440.689	100

Merinos Yünü :

Merinos yünü HHÜ dışalım değerinin % 48.74 ünü oluşturmaktadır. Türkiye tekstil endüstrisinin gereksinimi olan merinos yününün ancak % 2-3 kadarı yerli olarak karşılanabilmektedir. Destekleyici bir fiyat politikası uygulayarak merinoslaştırma çalışmalarını hızlandırmak, ince yapığı veren koyun ırklarının geliştirilmesi için bilimsel araştırmaları yoğunlaştırmak yararlı olacaktır. Ayrıca yurt içinde ince yapağıdan kumaş tüketiminin azaltılması, ince yapağı dışalımının kısılması tutarlı bir davranış olacaktır.

Tereyağ :

1970/75 döneminde ortalama yılda 1753 ton tereyağ dışalım yapılmıştır. Bunun için ortalama olarak yılda 30.207.000 TL. lık döviz ödenmiştir. Tereyağ dışalımını önemli dalgalanmalar göstermektedir (1973'de 847 ton, 1974'de 3817 ton). Bunlara ek olarak, yurdumuzdaki deprem felâketlerinde Avrupadaki süt mamülleri firmalarının ülkelerine baskıları ile yardım programlarına süt mamülleri sokulmaktadır. Bunların yurt içinde kanunsuz yollarla yayıldığı ileri sürülmektedir. Ortak pazarın dış ülkelere tereyağ yardımları 1974/75/76 yılları ortalaması olarak ortak pazarın tereyağ dışatımı içinde % 31 bir pay tutmaktadır. Tereyağda Türkiye'nin gereksiz dışalma engel olarak yerli üretimi desteklemesi yararlı olacaktır.

Deriler ve Deri Konfeksiyon

Türkiye'de 1970/75 ortalaması olarak yılda 57 957 000 TL. lık deri dışalım yapılmış karşılığında 52.210.000 TL. lık deri ve kösele ile, 332.254.000 TL. lık deri konfeksiyon ve deri köseleden yapılmış eşya dışatımı gerçekleşmiştir. Ürettiğimiz büyükbaş hayvan derileri nicelik ve nitelik bakımından yetersiz olduğu için dışalım yapılmaktadır. Kimi yıllar gereğinden fazla deri dışalım yapılmakta, bu da yerli üretimin elde kalmasına, bozulmasına neden olmaktadır. Örneğin 1974'de deri dışalımında vurguncu (=spekülatif) davranışlar görülmüştür. Deri konfeksiyon sanayii önemli aşamalar kaydetmiş ve dışatıma dönük çalışmalar yoğunlaşmıştır. Bu sanayii, teknolojik gerilik, rakip ülkelerin çabaları, maliyetlerdeki artışlar ve tüketici ülkelerdeki modayı takip edememe gibi sorunlarla karşıkarşıyadır.

Canlı Hayvan ve Et:

Türkiye'nin bu konuda önemli bir dışsıtım gizil gücü (= potansiyeli) vardır. Herşeyden önce hayvan hastalıkları sorunu çözümlenmelidir. Avrupa ülkeleri Türkiye'den hastalıklar nedeni ile et dışalımını yapmamaktadırlar. A.E.T. nin 1974'de kendi kendine yeterlilik oranları sığır etinde % 99, dana etinde % 104 iken koyun etinde önemli açığı bulunmaktadır. A.E.T.'ye en büyük koyun eti dışsıtımcısı Yeni Zelanda ve Avustralya'dır. Bulgaristan, Yugoslavya, Romanya'dan da A.E.T'ye koyun eti dışsıtımını yapılmaktadır.

Türkiye'nin mezbaha tesisleri, soğuk hava depoları, taşıma sistemi, pazarla ilişkiler, örgütlenme konularında önemli açıkları bulunmakta ve düzenli bir dışsıtım gerçekleştirilememektedir.

ARICILIK SEMİNERİ

Ülkemiz arıcılığı içinde önemli bir yeri olan Batı Anadolu arıcılığının sorunlarının saptanması, tartışılması ve çözüm yollarının araştırılması amacıyla Zootečni Derneğinin Batı Anadolu'da bulunan çeşitli meslek ve kamu kuruluşlarıyla birlikte düzenledikleri «BATI ANADOLU I. ARICILIK SEMİNERİ» 26-27 Aralık 1977 tarihinde Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nde yapılmıştır.

Arıcılık alanında uzmanlaşan meslektaşlar tarafından çeşitli konularda toplam 18 bildirinin sunulduğu ve tartışıldığı seminer, çoğunluğu arıcı olan geniş bir dinleyici topluluğu tarafından izlenmiştir. Bildirilerin ve tartışmaların yayınlanması çalışmaları sürdürülmektedir.